

- 4 Силин А. Миф и быль социального партнерства в Российской Федерации и на Западе. Трудовое право. 2001. № 1. С. 17-22.
- 5 Жуков В. Миф социального партнерства, який може стати реальністю. *Профспілки України*. № 2. 2005. С. 73-77.
- 6 Арсентьева О. С. Щодо співвідношення понять «соціальний діалог» і «соціальне партнерство» в умовах реформування трудового права України. *Актуальні питання теорії та права : зб. наук. пр.* 2009. № 15. С. 219-228.
- 7 Трунова Г. А. Правове регулювання соціального партнерства в Україні : [монографія]. Чернівці: Рута, 2009. 200 с.
- 8 Нікітіна Т. М. Сучасний стан та питання уніфікації нормативно-правової термінології. *Соціально-захисна діяльність держави в умовах ринкових відносин : Мат-ли наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 31 травня – 2 червня 2007 р.)*. Чернігів: УАФТП, 2007. С. 234-237.
- 9 Жуков В. Миф социального партнерства, який може стати реальністю. *Профспілки України*. № 2. 2005. С. 73-77.
- 10 Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини : підручник. К.: Знання. КОО. 2007. 559 с.
- 11 Лаврінченко О. В. Спеціальна терміносистема галузевого принципу соціального партнерства й договірного встановлення умов праці : проблеми, шляхи їхнього розв'язання. *Матеріали конференції «Стратегические вопросы мировой науки – 2012»* URL: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2012/Pravo/4_96482.doc.htm.
- 12 Трудове право України : Академічний курс. Підручник для студентів вищ. навч. закл. / [П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, З. Я. Козак та ін.]; За ред. П. Д. Пилипенка. – 3-тє видання, перероб. і доп. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2007. – 536 с.
- 13 Трюхан О. А. Організаційно-правові форми соціального діалогу у сфері праці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення». Одеса. 2006. 20 с.
- 14 Лаврінченко О. В. Спеціальна терміносистема галузевого принципу соціального партнерства й договірного встановлення умов праці : проблеми, шляхи їхнього розв'язання / О. В. Лаврінченко // *Матеріали конференції «Стратегические вопросы мировой науки – 2012»* : URL: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2012/Pravo/4_96482.doc.htm.
- 15 Лося І. О. До питання соціального діалогу : аналіз новітнього законодавства. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Научный журнал. Серия «Юридические науки»*. Том 24 (63). № 1. Симферополь : Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского, 2011. С. 105-112.
- 16 Киселев И. Я. Зарубежное трудовое право : Учебник для вузов. М.: НОРМА-ИНФРА. 1998. 258 с.
- 17 Кривов В. Трудові правовідносини на сучасному етапі. *Юридичний журнал. Аналітика*. 2006. № 6 (48). С. 63-64.
- 18 Болотіна Н. Б. Трудове право України: Підручник. К.: Вікар, 2003. 725 с.

УДК 349.2

Єгорова-Луценко Т.П.

Начальник головного територіального управління юстиції у Харківській області

ПОНЯТТЯ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

В статті досліджені підходи до визначення правового статусу працівників сільського господарства. Проаналізовані законодавчі визначення понять «працівник», «сільське господарство», «трудові права». Запропоноване власне визначення поняття трудових прав працівників сільського господарства.

Ключові слова: працівник, трудові права, сільське господарство, трудові відносини, сільськогосподарська діяльність.

Егорова-Луценко Т.П. Понятие трудовых прав работников сельского хозяйства *В статье исследованы подходы к определению правового статуса работников сельского хозяйства. Проанализированы законодательные определения понятий «работник», «сельское хозяйство», «трудовые права». Предложено собственное определение понятия трудовых прав работников сельского хозяйства.*

Ключевые слова: *работник, трудовые права, сельское хозяйство, трудовые отношения, сельскохозяйственная деятельность.*

Egorova-Lutsenko T. Concept of labor law of agricultural workers

Approaches to determining the legal status of agricultural workers is researched. The legislative definitions of the concepts “worker”, “agriculture”, “labor rights” are analyzed. Own definition of the concept of labor rights of agricultural workers is proposed.

Keywords: *worker, labor rights, agriculture, labor relations, agricultural activity.*

Аграрний сектор, який складає сільськогосподарська діяльність, є достатньо важливим елементом існування будь-якої держави. Пріоритетність аграрного сектору в національній економіці зумовлено винятковим значенням та незамінністю продукції сільського господарства в забезпеченні добробуту життєдіяльності людини. Сільськогосподарська діяльність складає один з основних бюджетоутворюючих секторів економіки, утворює експортний потенціал України, підтримує розвиток інших галузей, які постачають чи споживають продукцію сільського господарства як сировину, а також реалізовує трудову діяльність селян. Особливістю сільського господарства є його тісний зв'язок з природними умовами, ресурсами, технічними можливостями, трудовою діяльністю людей, яких поєднує головний засіб виробництва та діяльності – земля. На відміну від промисловості, на сільськогосподарську діяльність впливають багато факторів – природно-кліматичні та географічні умови, робоча сила та капіталовкладення. Через зміни в економіці та погіршення трудового потенціалу через знижену зарплатню та скорочення кваліфікованих спеціалістів, у аграрній сфері виникають проблеми, які можуть призвести до занепаду такого великого елементу національної економіки та народного господарства.

Останнім часом в діяльності сільського господарства все частіше проявляється цілий ряд негативних факторів: старіння основних фондів, зростаюча кількість фізично зношеного та морально застарілого обладнання, машин та механізмів, не відповідність безпечним умовам праці; збільшення кількості робочих місць, що не відповідають вимогам нормативно-правових актів з охорони праці, не забезпечення працівників засобами індивідуального захисту; значне послаблення трудової та виробничої дисципліни [1, с.13]. Такі фактори призводять до порушення трудових прав працівників, на підставі чого громадяни України не бажають працювати в сфері народного господарства, вибираючи трудові відносини з іноземними державами, в яких вищий рівень додержання умов праці та прав працівника.

Крім того, сільське господарство підпорядковується кільком галузям права, особливо аграрному та трудовому. В зв'язку з цим існує дискусія щодо регулювання суспільних відносин, які виникають у даній сфері.

Проблемам трудових прав працівників сільського господарства присвятили увагу у своїх роботах та дослідженнях такі українські науковці та практики як: Н.О. Багай, А.Г. Бобкова, В.Я. Буряк, С.Я. Вавженчук, Я.З. Гаєцька-Колотило, О.В. Гафурова, А.П. Гетьман, С.Ф. Домровський, В.М. Єрмоленко, В.П. Жушман, М.І. Інший, П.Ф. Кулинич, В.І. Лебідь, Т.С. Новак, П.Д. Пилипенко, О.О. Погрібний, О.І. Процевський, А.М. Статівка, І.О. Серeda, Н.І. Титова, В.Ю. Уркевич, М.М. Харитонов, Ю.С. Шемшученко, В.З. Янчук, О.М. Ярошенко. Незважаючи на велику кількість напрацювань серед українських науковців та практиків, питання трудових прав працівників сільського господарства залишаються повністю не розкритими та не знайшли чіткого вирішення в трудовому та аграрному праві.

Як кожне поняття, яке не закріплено у тій чи іншій нормі права чи юридичній практиці, поняття трудових прав працівників сільського господарства являється абстрактним, при цьому воно відображає модель суспільних відносин, які виникають в галузі сільського господарства та відображаються певними нормами права. Для визначення окремого поняття трудових прав працівників сільського господарства, необхідно розглянути значення кожної складової даного поняття як окремих визначень в системі права, після чого можна дати визначення загальному поняттю.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»,

працівником є фізична особа, яка працює на підставі трудового договору на підприємстві, в установі, організації чи у фізичної особи, яка використовує найману працю [2]. Така дефініція є близькою до розглянутих нами раніше доктринальних підходів. Сутність категорії «працівник» роз'яснюється у сукупності наступних складових: 1) працівником є фізична особа; 2) працівник укладає трудовий договір на підприємстві, в установі, організації чи у фізичної особи, яка використовує найману працю; 3) працівник здійснює трудові обов'язки, згідно укладеного трудового договору.

Також визначення поняття «працівник» закріплено у ст. 1 Закону України «Про професійний розвиток працівників», згідно якого, працівником є фізична особа, яка працює за трудовим договором (контрактом) на підприємстві, в установі та організації незалежно від форми власності та виду діяльності або у фізичної особи, яка відповідно до законодавства використовує найману працю [3]. Така дефініція є фактично ідентичною, до тієї, яка встановлено в Законі України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», за винятком декількох уточнень. По-перше, в даному випадку законодавець здійснив уточнення, що для визнання особи працівником, не має значення форма власності та вид діяльності підприємства, установи, організації, на яких працевлаштовано особу. Втім у даному контексті, варто відзначити, що все такий критерій наявний – діяльність підприємства, установи, організації, чи фізичної особи-роботодавця має бути не забороненою законом. По-друге, уточнено, що особа є працівником у разі укладення трудового договору, або контракту. Згідно зі статтею 21 Кодексу законів про працю, контракт є особливою формою трудового договору [4]. А тому, зробимо висновок, що уточнення, здійснені в ст. 1 Закону України «Про професійний розвиток працівників» не мають суттєвого впливу на розуміння сутності поняття «працівник».

Також поняття «працівник» закріплене нормами чинного Податкового кодексу України, у відповідності до пп.14.1.195 п.14.4 ст. 14, працівник – це фізична особа, яка безпосередньо власною працею виконує трудову функцію згідно з укладеним з роботодавцем трудовим договором (контрактом) відповідно до закону [5]. Таку дефініцію вважаємо найбільш досконалою з-поміж інших законодавчих, проаналізованих нами. По-перше, підкреслено, що працівником є особа, яка виконує працю безпосередньо, тобто особисто, без посередництва кого-небудь. По-друге, уточнено, що працівник виконує трудову функцію відповідно до закону, на що нами вказувалось раніше. Не можна виконувати протиправну діяльність, і при цьому мати статус працівника.

Аналізуючи зазначені норми чинного законодавства України, можна зробити висновок, що поняття «працівник» на законодавчому та доктринальному рівнях є тотожними. Отже, працівником є фізична особа, яка на підставі та з моменту укладення (підписання) договору (контракту) з підприємством, установою, організацією чи фізичною особою, яка використовує найману працю, вступає у трудові відносини з останніми та за винагороду безпосередньо здійснює покладені на неї трудові обов'язки за певною спеціальністю, кваліфікацією або посадою, відповідно до закону. Тож, після укладення трудового договору, людина вступає в особливі трудові відносини з фізичною чи юридичною особою, яка забезпечує працівника трудовою діяльністю. З моменту початку роботи працівника, кожна сторона трудових відносин набуває певні суб'єктивні права та несе відповідні зобов'язання, які повинні дотримуватися та гарантуватися державним захистом.

Як зазначив Є.А. Третяков, трудові відносини в системі основних прав людини і громадянина можна визначити як сукупність природних, невідчужуваних прав людини як члена суспільства, певного суспільного об'єднання, держави щодо можливостей використовувати свої природні здібності та набуті знання і навички у сфері трудової діяльності [6, с. 180]. Тож, трудові відносини між працівником та роботодавцем стають підґрунтям для реалізації та конкретизації основних прав працюючого за наймом, такими правами володіє кожен працівник, вони є невідчужуваними.

У вітчизняному законодавстві основні права працівника як суб'єкта трудового права закріплені в Конституції України та в Кодексі законів про працю України. Безпосередньо закріпленню основних прав працівника присвячена стаття 2 Кодексу законів про працю України, яка має назву «Основні трудові права працівників». Аналіз цієї статті показує, що більшість з цих прав є основними і входять до змісту правового статусу будь-якого працівника як суб'єкта трудового права, належать працівнику як особистості і здійснюються індивідуально [7, с. 509]. Виходячи з норм Конституції України, трудові права складають найбільшу частину соціальних прав людини. У свою чергу, право на належні, безпечні та здорові умови праці є одним з найважливіших соціальних прав, гарантованих нормами міжнародних актів та національного законодавства. Основні трудові права, закріплені в міжнародних актах, ратифікованих Україною, Конституції та Кодексі законів про працю України, є правовою основою для інших похідних трудових прав працівника. Кожна трудова діяльність, яка використовує найману працю людини, набуває ту чи іншу сукупність прав, залежно від її реалізації.

Отже, трудові права працівника – це набуті людиною соціальні блага з метою реалізації її

трудового потенціалу, захисту її можливостей у сфері праці, що виникають з моменту вступу працівника у трудові відносини та забезпечують природні права людини при здійсненні трудової діяльності.

Серед основних прав і свобод, закріплених у Конституції України, особливе місце відведене економічним та соціальним правам, таким як: право на здорові та безпечні умови праці, на її мінімальну оплату та своєчасне одержання (частини 4, 7 ст. 43); на захист від незаконного звільнення (ч. 6 ст. 43); обмеження максимальної тривалості робочого часу; право на відпустку мінімальної тривалості (ст. 45); право на судовий захист трудових прав (ст. 55); право на соціальне страхування (ст. 46). Крім того, в Основному Законі закріплено, що Україна є соціальною державою, в якій на перше місце винесено права людини та гарантії їх захисту (ст. 3), всім громадянам гарантовано рівні конституційні права і свободи (ч. 1 ст. 24) [8]. Таким чином, можна зробити висновок, що вищезазначені права (як і всі інші, закріплені в Конституції України) розповсюджуються однаковою мірою і на працівників сільського господарства, незалежно від організаційно-правових форм підприємств, в яких вони працюють.

Поняття сільське господарство не затверджене жодним нормативно-правовим актом. Дослівно під сільським господарством розуміють галузь у виробничій та економічній сферах, яка займається вирощування сільськогосподарських культур та розведенням тварин для забезпечення населення продуктами харчування та продовольчою сировиною. Своє бачення визначення сільського господарства дали науковці Національної академії державного управління при Президенті України, які під сільським господарством вбачають галузь, яка спрямована на забезпечення населення продовольством і отримання сировини для цілої низки галузей промисловості. Основними особливостями такої галузі є: поєднання економічного процесу відтворення з природним процесом функціонування живих організмів; сезонність галузей сільського господарства, що зумовлено циклічним процесом природного росту та розвитку рослин і тварин; технологічний процес у сільському господарстві тісно пов'язаний з природою, де земля є головним засобом виробництва [9, с. 4]. Сільське господарство тісно пов'язане з діяльністю людини в аграрній сфері, яка полягає в обробці земель, веденні рослинництва та тваринництва задля подальшої реалізації отриманих від такої діяльності продуктів та сировини. В будь-якому випадку сільське господарство є певною діяльністю, в якій залучена людська праця.

У своїй роботі С.Ф. Домбровський зазначив як приклад визначення В.М. Корнієка, який під сільськогосподарською діяльністю розумів діяльність, пов'язану із сільським господарством, виробництвом сільськогосподарської продукції та сировини. Проте дане поняття стало ширшим та включає як виробництво, переробку, так і збут продукції [10, с. 153]. Адже саме сільськогосподарська продукція є результатом сільськогосподарської діяльності. Для цього залучаються усі можливі потужності в аграрній сфері, так як, на відміну від повсякденної трудової діяльності (виробництво на підприємствах, в уставах та організаціях), така діяльність має певні особливості, в тому числі обмеження в часі виробництва, тобто тільки з весни люди можуть розпочати обробляти землю та садити агропромислові культури, протягом літа та осені їх вирощувати та збирати вирощені продукти та сировину.

Відповідно до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», сільськогосподарська продукція (сільськогосподарські товари) – товари, зазначені у групах 1-24 УКТ ЗЕД згідно із Законом України «Про Митний тариф України», якщо при цьому такі товари (продукція) вирощуються, відгодовуються, виловлюються, збираються, виготовляються, виробляються, переробляються безпосередньо виробником цих товарів (продукції), а також продукти обробки та переробки цих товарів (продукції), якщо вони були придбані або вироблені на власних або орендованих потужностях (площах) [11]. Отже, виходячи з вищенаведеного, можна вважати, що сільське господарство – це людська діяльність в аграрній галузі, яка включає сукупність процесів з виробництва, розподілу, обміну та споживання культурних рослин та свійських тварин, їх продукції та сировини, з метою забезпечення економічної, екологічної та енергетичної безпеки держави та населення, а також відзначається тривалістю виробничих циклів й залежністю від природних та природно-кліматичних факторів.

Сільське господарство наділене певними особливостями, а саме: економічний процес відтворення поєднується з природним процесом функціонування живих організмів; циклічний процес природного росту та розвитку тварин та рослин зумовив сезонність діяльності у сільському господарстві; технологічний процес у сільському господарстві тісно пов'язаний з природою, особливо з землею, яка є головним засобом виробництва у сільськогосподарській діяльності [9, с. 4]. Сільське

господарство тісно пов'язане з навколишнім середовищем, формує продовольчий сектор країни, з допомогою якого забезпечуються соціально-економічні потреби суспільства. Проте, підвищуються вимоги до забезпечення трудової діяльності працівників у сфері сільськогосподарської діяльності, адже людина стикається з усіма ризиками, які виникають в процесі її праці, особливо це стосується ризиків у сфері екології.

Реалізація сільської діяльності можлива тільки суб'єктами сільського господарства, яких умовно можна поділити на дві категорії: сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм власності (державні сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарські акціонерні товариства, сільськогосподарські товариства з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарські виробничі та обслуговуючі кооперативи, фермерські господарства, колективні сільськогосподарські підприємства) та господарські населення [12, с. 91]. Всіх суб'єктів сільського господарства пов'язує основний предмет їх діяльності, а саме – виробництво сільськогосподарської продукції. При цьому усі суб'єкти сільського господарювання використовують землі сільськогосподарського призначення, які є основним засобом виробництва, та інші природні ресурси. Тому їх статус формується з урахуванням прав і обов'язків, притаманних власникам та користувачам природних ресурсів.

Сільськогосподарські підприємства є юридичними особами, створеними задля систематичного виробництва у галузі сільського господарства [12, с. 92]. Діяльність таких підприємств регулюється нормами цивільного, господарського та аграрного права та низкою спеціальних законів.

Окремо регулюється діяльність фермерських господарств на основі норм Закону України «Про фермерське господарство», відповідно до якого фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону [13]. Існує велика кількість юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, створюють виробничі потужності та робочі місця задля ведення сільського господарства.

Фізичні особа та фізичні особи-підприємці також вправі вести сільськогосподарську діяльність, вони як і юридичні особи вправі створювати господарства (домогосподарства) з метою виробництва сільськогосподарської продукції та подальшої її реалізації на ринку.

Аналіз діючих сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм господарювання свідчить про те, що в усіх природно-економічних зонах фермерські господарства за кількістю переважають усі інші види сільськогосподарських підприємств [9, с. 12]. Припустимо, що така тенденція викликана саморегулюванням трудових відносин у фермерському господарстві. У Законі України «Про фермерське господарство» передбачені окремі правові норми, які виокремлюють особливості регулювання праці на таких господарствах. Згідно частин 1 та 2 статті 27 даного закону, трудові відносини у фермерському господарстві базуються на основі праці його членів. У разі виробничої потреби фермерське господарство має право залучати до роботи в ньому інших громадян за трудовим договором (контрактом). Трудові відносини членів фермерського господарства регулюються Статутом, а осіб, залучених до роботи за трудовим договором (контрактом), – законодавством України про працю [13]. Так, члени такого господарства можуть самостійно визначати та регламентувати свої трудові права на основі статуту та правил внутрішнього розпорядку. Головним соціальним та трудовим правом, яке забезпечується сільськогосподарськими підприємствами, є право на працю, реалізація якого забезпечує такі похідні від даного основного права як право на вільний вибір роботи, на справедливі умови праці, на укладення трудового договору (контракту).

В сільському господарстві, як і на будь-якому підприємстві чи в будь-якій установі та організації, що використовують трудову діяльність, основними завданнями у відносинах з найманими працівниками є створення для них здорових та безпечних умов праці, попередження та профілактика виникнення професійних захворювань, нещасних випадків та аварій, пов'язаних з виробничими процесами у сільському господарстві, тобто захист працюючих від впливу шкідливих і небезпечних факторів – фізичних, хімічних, біологічних та психофізіологічних. При цьому сільськогосподарське виробництво характеризується цілим рядом структурних, організаційних, технологічних особливостей, що впливають на рівень виробничих ризиків і роблять цю галузь однією з найбільш травмонебезпечних [1, с. 13]. Для сільськогосподарської діяльності характерні різноманітні роботи, пов'язані із застосуванням пестицидів і мінеральних добрив, використанням токсичних і подразнюючих речовин. Високий рівень небезпеки має використовувана сільськогосподарська техніка та приладдя. Крім того, потенційну небезпеку несуть самі тварини та рослини.

У сільськогосподарських підприємствах України правове регулювання трудових відносин

відрізняється від регулювання трудових відносин в інших галузях національної економіки. Така різниця обумовлена специфікою та сезонністю сільськогосподарського підприємства, залежністю від таких природних умов, як застосування праці в галузі рослинництва при збиранні врожаю, погодно-кліматичних умов, родючості і якості земель, предмета праці, живих організмів як рослин, так і тварин, а також від організаційно-правової форми здійснення сільськогосподарської діяльності. У сільськогосподарському господарстві України також застосовуються специфічні форми організації праці, його обліку, оплати та охорони [10, с. 152]. Така особливість залежить від форми власності підприємства, так, трудові відносини членів сільськогосподарських кооперативів, колективних сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, сільськогосподарських підприємств з іноземними інвестиціями визначаються не тільки трудовим законодавством, а й окремими законами та статутами таких підприємств.

Щодо поняття працівника сільського господарства чи сільськогосподарського працівника, то визначення даного поняття не можливо зустріти в жодному нормативно-правовому акті. Воно залишається дискусійним, кожен науковець дає власне розуміння та тлумачення. Так, аналізуючи статті 19, 20 та 21 Закону України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» законодавець виокремив дві категорії працівників сільськогосподарського підприємства – членів підприємства та осіб, які працюють у ньому за трудовим договором [14]. Аналогічна термінологія характерна для частини 1 статті 27 Закону України «Про фермерське господарство» [13]. Отже, члени, які виступають одночасно засновниками та працівниками колективного сільськогосподарського підприємства та фермерського господарства, реалізують свої трудові права з самої норми права, яка регулює право кожної людини на працю та трудову діяльність, яка не заборонена законом.

У частині 8 статті 65 Господарського кодексу України законодавець вказав, що трудові відносини можуть виникати на «основі трудового договору (контракту, угоди) або інших форм, що регулюють трудові відносини з підприємством» [15]. Кодекс законів про працю України в статті 252¹ визнає можливість включення в трудовий колектив громадян, які своєю працею беруть участь у його діяльності не тільки на основі трудового договору (контракту, угоди), а також на підставі інших форм, що регулюють трудові відносини працівника з підприємством [4]. Якщо вважати, що всі працівники працюють на підставі трудового договору (контракту, угоди), то жодних інших форм, які були б підставою для створення трудових правовідносин – працівник-роботодавець, не існує зовсім. Проте, не заперечним залишається твердження, що трудові відносини членів фермерських господарств, колективних сільськогосподарських підприємств, сільськогосподарських кооперативів не можуть виникнути тільки на основі трудового договору (контракту, угоди). А тому для визначення працівника сільськогосподарської діяльності не достатнього посилання на виникнення його трудових прав на підставі трудового договору (контракту, угоди).

Таким чином, працівником сільського господарства є фізична особа, яка на підставі та з моменту укладення (підписання) договору (контракту) з підприємством, установою, організацією чи фізичною особою, яка використовує найману працю та здійснює діяльність в аграрній сфері, яка відноситься до виробництва, розподілу, обміну та споживання культурних рослин, свійських тварин, їх продукції та сировини, вступає у трудові відносини з останніми та за винагороду безпосередньо здійснює покладені на неї трудові обов'язки за певною спеціальністю, кваліфікацією або посадою, відповідно до закону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лапенко Т.Г., Дрожжана О.У. Особливості охорони праці в галузях сільського господарства. Соціальні надзвичайні ситуації в умовах сучасного глобалізованого суспільства: збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої Всесвітнім Дням цивільного захисту та охорони праці (м. Полтава, 28-29 квітня 2016 року.). Полтава: ПНПУ. – 2017. – С. 13-15.
2. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 № 1045-XIV. Верховна Рада України .Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14.
3. Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12.01.2012 № 4312-VI. Верховна Рада України .Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17.
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. Верховна Рада УРСР [Електронний ресурс] . Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Верховна Рада України .Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17.

6. Третьяков Є.А. Поняття трудових прав у системі основних прав людини та громадянина. Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – Випуск 29. Частина 2. Том 4/1. С. 178 — 180.
7. Котова Л.В. Основні трудові права працівника: правова природа та перспективи розвитку. Форум права. – 2011. – № 1. – С. 507–515.
8. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Верховна Рада України .Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.
9. Сільське господарство: опорний конспект лекцій. Авт.-упоряд.: В.М. Заяць, М.І. Кучер, М.К. Орлатій, О.І. Павлов, А.П. Савков, Е.А. Вилгін, В.В. Равлюк та ін. Національна академія державного управління при Президентові України. – Київ: Вид-во НАДУ, 2016. – 48 с.
10. Домбровський С.Ф. Особливості дисциплінарної відповідальності працівників сільськогосподарських підприємств кооперативного типу та фермерських господарств. Університетські наукові записки. 2016. № 59. С. 151-164.
11. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV. Верховна Рада України .Офіційний сайт Верховної Ради України. – URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15.
12. Аграрне право України: навчальний посібник. Т.Є. Харитоновна, І.І. Каракаш, Х.А. Григор'єва та ін.; за ред. Т.Є. Харитоновної, І.І. Каракаша // Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса: Юридична література, 2017. 436 с.
13. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973-IV. Верховна Рада України .Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15.
14. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992 № 2114-ХІІ. Верховна Рада України .Офіційний сайт Верховної Ради України. – URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12.
15. Господарський кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. Верховна Рада України .Офіційний сайт Верховної Ради України. – URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n492.

УДК 349.2

Зубрицький М. І.,
кандидат юридичних наук,
Генеральна прокуратура України

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті проаналізовані доктринальні підходи до розуміння правового регулювання юридичної відповідальності. Виділені теоретичні проблеми правового регулювання юридичної відповідальності державних службовців. Запропоновані шляхи вирішення зазначених проблем.

Ключові слова: юридична відповідальність, юридична відповідальність державних службовців, правове регулювання юридичної відповідальності.

Зубрицкий Н.И. Теоретические проблемы правовой регуляции юридической ответственности государственных служащих и пути их решения

В статье проанализированы доктринальные подходы к пониманию правового регулирования юридической ответственности. Выделены теоретические проблемы правового регулирования юридической ответственности государственных служащих. Предложены пути решения указанных проблем.

Ключевые слова: юридическая ответственность, юридическая ответственность государственных служащих, правовое регулирование юридической ответственности.

Zybrytskyi N. Theoretical problems of legal regulation of legal responsibility of public servants and their solutions

The doctrinal approaches to the understanding of the legal regulation of legal liability are analyzed in the article. The theoretical problems of legal regulation of legal liability of civil servants are highlighted.